

“БЕКТЕМИН”

Доктордук жана кандидаттык
диссертацияларды коргоо боюнча
Диссертациялык кеңештин төрайымы,
юридика илимдеринин доктору, профессор

 Сабырова К.Ж.

“20” март 2024 ж.

12.00.09 – жазык процесси, криминалистика; ыкчам-издөө ишмердиги адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденүүгө сунуштаган **Матамаров Алмаз Нурдуновичтин “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү”** темасында диссертациясын алдын ала коргоо боюнча Ж.Баласагын атындагы КУУне, Б. Осмонов атындагы Джалал-Абад мамлекеттик университетине жана генерал-майор Э.А. Алиев атындагы КР ИИМ Академиясына караштуу Д 12.23.668 Диссертациялык кеңештин отурумунун № 14

ПРОТОКОЛУНАН КӨЧҮРМӨ

Бишкек шаары

“16” март 2024 ж.

Катышкандар Сабырова К.Ж. – ю.и.д., профессор (төрайым) (12.00.11); **Бердалиев К.Ч.** (төрайымдын орун басары) – ю.и.д.(12.00.11); **Абдукаримова Н.Э.** (окумуштуу катчы) – ю.и.д., доцент(12.00.08; 12.00.09); **Акимжанов Т.К.** ю.и.д., профессор (12.00.08) (онлайн); **Алымбеков Б.М.** – ю.и.д. (12.00.11); **Базарбаев А.С.** – ю.и.д., доцент (12.00.09); **Бегалиев Е.Н.** – ю.и.д., проф. (12.00.09) (онлайн); **Джоробекова А.М.** – ю.и.д., профессор (12.00.08); **Кокоева А.М.** – ю.и.д., доцент (12.00.09) (онлайн); **Осмоналиев К.М.** (12.00.08), (онлайн); **Токторов Э.С.** – ю.и.д., доцент (12.00.09) (онлайн); **Шнарбаев Б.К.** – ю.и.д., доцент (12.00.09) (онлайн)

Келбегендер: **Шаршеналиев А.Ш.** – ю.и.д., профессор.

Төрайым: Диссертациялык кеңештин 13 мүчөсүнүн 12-си катышууда, анын ичинен 6-офлайн; 6 — онлайн, алардын ичинен каралып жаткан диссертациянын профили боюнча **6** доктор бар.

Бул курамда кеңешке жыйын өткөрүүгө ыйгарым укук берилген, жыйынды ачык деп эсептейли.

Күн тартиби:

12.00.09 – жазык процесси, криминалистика; ыкчам-издөө ишмердиги адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденүүдөгү **Матамаров Алмаз Нурдуновичтин “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү”** темасында диссертациясын алдын ала коргоо.

Күн тартиби боюнча кандай пикирлер болот?

Кеңештин мүчөлөрү: Бекитүү!

Төрайым: Каршылык жок. Күн тартиби бекитилди. Отурумга келгендердин тизмесине ылайык диссертациялык кеңештин төмөнкү мүчөлөрү катышууда:

1. *Сабырова Кундуз Жумадиловна* - юридика илимдеринин доктору, профессор (төрайым); адистик: 12.00.11.

2. *Бердалиев Кайрат Чолпонкулович* (төрайымдын орун басары) – юридика илимдеринин доктору; адистиги: 12.00.11

3. *Абдукаримова Назира Эшмухамедовна* (окумуштуу катчы) - юридика илимдеринин доктору, доцент; адистиктер: 12.00.08; **12.00.09**.

4. *Акимжанов Талгат Курманович* - юридика илимдеринин доктору, профессор; адистиктер: 12.00.08 (онлайн).

5. *Алымбеков Бактыбек Маданбекович* – юридика илимдеринин доктору, адистиги: 12.00.08

6. *Базарбаев Алмаз Сатыбалдиевич* – юридика илимдеринин доктору, доцент; адистиги: **12.00.09**.

7. *Джоробекова Арзыгуль Мамаюнусовна* - юридика илимдеринин доктору; адистиктери: 12.00.08

8. *Кокоева Алмагүл Мухтарбековна* – юридика илимдеринин доктору, доцент; адистик: **12.00.09**. (онлайн).

9. *Осмоналиев Кайрат Медербекович* – юридика илимдеринин доктору, профессор; адистиги: 12.00.08 (онлайн)

10. *Токторов Эгемберди Самидинович* - юридика илимдеринин доктору, доцент; адистиги: **12.00.09** (онлайн)

12. *Шнарбаев Булатбек Кабдушевич* - юридика илимдеринин доктору, доцент; адистиги: **12.00.09** онлайн.

Ошондой эле алдын ала коргоодо юридика институтунун кылмыш-жаза процесси, криминалистика жана соттук экспертиза, кылмыш – жаза укугу жана криминология кафедраларынын өкүлдөрү катышууда.

Илимий жетекчи: ю.и.д., профессор Токторов Эгемберди Самидинович

Диссертациялык иш 6 февраль 2024 жылы Д 12.23.668 диссертациялык кеңеши тарабынан өндүрүшкө кабыл алынган. Төмөнкү курамдагы эксперттик комиссия дайындалган: ю.и.д., доцент Кокоева А.М., ю.и.д., доц. Базарбаев А.С., ю.и.д. Бердалиев К.Ч. Диссертациялык кеңеш жөнүндө жобонун 52-пунктуна ылайык диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы ушул Жобонун 7-тиркемесине ылайык форма боюнча корутундусун берген. Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясында диссертацияны кароо жана корутунду берүү мөөнөтү (кеминде 15 жана 30 календардык күндөн ашпаган) бузулган эмес.

Ошондой эле диссертанттын документтери кеңешке Тизме ылайык сунушталган; КР УАКнын диссертация темаларынын реестринде сунушталган тема бар, диссертант электрондук кезекке катталган, башкача айтканда, бардык талаптар аткарылган.

Төрайым: Сөз изденүүчү Матамаров Алмаз Нурудуновичке берилет.

Изденүүчү: Саламатсыздарбы урматтуу Төрайым, диссертациялык кеңештин мүчөлөрү! Сиздердин алдыңарга **“Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү”** аттуу диссертациялык ишти тартуулайм.

Ошондой эле алдын ала коргоодо юридика институтунун кылмыш-жаза процесси, криминалистика жана соттук экспертиза, кылмыш – жаза укугу жана криминология кафедраларынын өкүлдөрү катышууда.

Илимий жетекчи: ю.и.д., доцент Токторов Эгемберди Самидинович

Диссертациялык иш 6.02.2024 ж. Д 12.23.668 диссертациялык кеңеши тарабынан өндүрүшкө кабыл алынган. Төмөнкү курамдагы эксперттик комиссия дайындалган: ю.и.д., проф. Шаршеналиев А.Ш., ю.и.д., доц. Базарбаев А.С., ю.и.д., доцент Кокоева А.М. Диссертациялык кеңеш жөнүндө жобонун 52-пунктуна ылайык диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы ушул Жобонун 7-тиркемесине ылайык форма боюнча корутундусун берген. Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясында диссертацияны кароо жана корутунду берүү мөөнөтү (кеминде 15 жана 30 календардык күндөн ашпаган) бузулган эмес.

Ошондой эле Антиплагиат программасы боюнча текшерүү маалым каты бар – иштин оригиналдуулугу 82% түзөт, ал ишти текшерүүнүн бул баскычынан өттү деп таануу үчүн талаптарга жооп берет, диссертанттын документтери кеңешке тизме ылайык сунушталган; КР УАКнын диссертация темаларынын реестринде сунушталган тема бар, диссертант электрондук кезекке катталган, башкача айтканда, бардык талаптар аткарылган.

Төрайым: Сөз изденүүчү Матамаров Алмаз Нурдуновичке берилет.

Изденүүчү: Саламатсыздарбы урматтуу Төрайым, диссертациялык кеңештин мүчөлөрү! Сиздердин алдыңарга **“Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү”** аттуу диссертациялык ишти тартуулайм. **Диссертациянын темасынын актуалдуулугу.** КМШ өлкөлөрүнүн укук коргоо органдарынын алдында турган маанилүү жана татаал милдеттердин бири мурдагыдай эле жалпысынан өзгөчө оор кылмыштарга каршы туруу бойдон калууда. Ошентип, кылмыштардын түзүмүндө адам өлтүрүү, анын ичинде жалдоо менен адам өлтүрүү эң чоң коркунуч болуп саналат, алар көрсөтүлгөн кылмыш жосундарынын арасында ачыкка чыгаруунун эң төмөнкү пайызына ээ. КМШ өлкөлөрү үчүн бул салыштырмалуу жаңы криминалдык көрүнүштөр көбүнчө уюшкан мүнөзгө ээ.

Белгилей кетчү нерсе, жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн өсүшү үчүн өзгөчө азыктандыруучу чөйрө төмөнкү жагдайлар болгон: биринчиси – бул жалпы саясий туруксуздук, идеологиялык кризис, мамлекеттик түзүмдөрдүн жогорку эшелонундагы бийлик үчүн күрөш, мамлекеттик аппараттын коррупциялашкан бөлүгүн “көмүскө экономиканын” ишкерлери менен бириктирүү, социалдык баалуулуктардын бузулушу. Ошол эле учурда уюшкан кылмыштуулук мамлекеттик аппараттын ишинде өкүм сүргөн коррупцияны пайдалануунун эсебинен өзүнүн күчүн кыйла көбөйтөт, укук коргоо органдарынын жана башка мамлекеттик мекемелердин кызматкерлери менен укукка каршы байланыштарды тездик менен орнотот. Ошондой эле, өткөн постсоветтик мезгилде ишкерлердин ишмердүүлүгүнө, тилекке каршы, кылмыш чөйрөсүнүн каада-салттары жана ыкмалары киргизилгенин эске алуу керек. Экинчиси – постсоветтик мамлекеттерде соңку он жылдыктарда олуттуу саясий окуялардан улам коомдун ок атуучу куралдар менен курчушу пайда болду, бул аны колдонуу менен жалданма адам өлтүрүүлөрдүн өсүшү үчүн белгилүү шарттарды түздү, ошондой эле КМШнын бардык өлкөлөрүндө криминогендик кырдаалдын курчушу байкалууда. Үчүнчүсү – бул укуктук блок, тактап айтканда: биринчиден, мыйзамдык база жеткилең эмес жана иш жүзүндө жаңы калыптанып жаткан коомдук мамилелерден артта калууда, бул өзгөчө айрым өлкөлөрдө байкалат. Ошентип, саясий кырдаалдын тез алмашуусу учурунда мыйзамдардын артта калышына алып келди, ал коомдук мамилелерди өнүктүрүү үчүн токтотуучу нерсе болуп калды. Укуктук нигилизмдин жана укуктук анархиянын көрүнүшү, мыйзамдардын тандалма аткарылышы байкалат, бул мамлекеттин саясий бийлигиндеги мындай кризиске жана туруксуздукка мүнөздүү. Экинчиден, себеби болуп бир катар мамлекеттерде жүргүзүлүп жаткан ырааттуу эмес, карама-каршылыктуу, жай ишке ашырылып жаткан жана көбүнесе ийгиликсиз реформалар саналат, алар инфляциялык процесстерди, кредиттик-финансылык жана инвестициялык

саясаттагы эсептешүүлөрдү ж. б., ошондой эле айрым ведомстволордун жана жактардын кызыкчылыктарын өткөрүүгө алып келет. Төртүнчүсү – бул категориядагы иштердин бетин ачуу жана тергөө процессине тоскоол болгон тапшырык менен өлтүрүүлөрдүн өзгөчөлүгүн мүнөздөөчү факторлордун комплекси, атап айтканда: 1) ушул күнгө чейин бул криминалдык жосундар боюнча сотко чейинки өндүрүштү өндүрүү үчүн адам өлтүрүүлөр эң жашыруун жана кыйла татаал бойдон калууда, анткени мындай кылмыштар негизинен көп кырдуу болуп саналат, өз ара байланышкан аракеттердин бүтүндөй тизмегин камтыйт жана татаал ыкмаларды колдонуу менен жасалат, көбүнчө криминалдык эмес окуялардын башка түрлөрү катары жашырылат; 2) ар кандай заманбап маалыматтык технологияларды колдонуу менен жүргүзүлөт; 3) бул кылмыштардын механизминин өзгөчөлүктөрү менен шартталган, бардык этаптарда – кылмыштык ойду ишке ашырууга катышуу менен алардын ортосунда ролдорду так бөлүштүрүүдө бир катар адамдарды даярдоодон жашырганга чейин кылмыш ишин кылдат пландаштыруу менен шартталган, алар жасалган жосундун изин жашыруу боюнча токтоосуз активдүү чараларды көрүшөт, окуя болгон жердеги кырдаалды инсценировкалашат жана далилдүү маалыматты бурмалашат; 4) жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү ачуу жана териштирүү процессин кыйла татаалдаштырган кыйла маанилүү жагдай болуп тергөөгө каршы аракеттенүү саналат. Бул жерде бул кылмыштардын “кардарлары” өздөрүнүн карамагында, эреже катары, кылмыштын бетин ачууга каршы туруу үчүн олуттуу материалдык, кээде саясий мүмкүнчүлүктөргө ээ экендиктерин да белгилебей коюуга болбойт. Ошол эле учурда, алардын кылмыш иши жакшы мыйзамдаштырылган. Мунун баары жалданма адам өлтүрүүлөрдүн ырайымсыз, татаал жана ачылышы кыйын болушуна алып келди.

Албетте, криминалист – илимпоздорунун жалдоо менен адам өлтүрүү кылмышын ачуу жана иликтөө боюнча айрым маселелерди иштеп чыгууга кошкон зор салымын эске алуу менен, бүгүнкү күнгө чейин болгон илимий изилдөөлөр бул маселенин бардык аспектилерин түгөтпөй турганына көңүл буруу керек.

Буга чейин, адам өлтүрүү боюнча иликтөөнүн уюштуруучулук жана техникалык аспектилери терең изилдене элек, бирок криминалист илимпоздордун көңүл чордонунда болуп келген. Комплексте жалдол менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө тергөө жана ыкчам ишмердүүлүктү уюштуруунун жана өз ара аракеттенүүнүн өзгөчөлүктөрү көрсөтүлгөн эмес, каралып жаткан кылмыштарды жасаган адамдарды аныктоодо маалыматтык-техникалык маалымат базаларынын мүмкүнчүлүктөрүн пайдалануу тиешелүү деңгээлде изилденген эмес. Тилекке каршы, бул тармактагы илимий иштеп чыгуулардын “пайдалуу аракет коэффициенттери” жетишерлик жогору эмес жана бул жааттагы бир катар актуалдуу көйгөйлөр чечилбеген бойдон калууда.

Мунун баары бул темага кайрылуу, криминалисттик техниканын заманбап жетишкендиктерине, тактикасына, методикасына негизделген илимий методиканы колдонуу менен уюшкан кылмыштуу кошундардын катышуусу менен жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөө менен алектенген тергөөчүнүн жана аны менен өз ара аракеттенүүчү криминалистикалык жана ыкчам бөлүмдөрдүн ишмердүүлүгүнө тиешелүү маселелерди комплекстүү изилдөө жүргүзүү, ошондой эле тергөө ишинин тажрыйбасын жалпылоо зарылдыгын аныктайт.

Ошентип, изилдөө темасынын актуалдуулугу жана маанилүүлүгү алынган натыйжаларды жана тыянактарды сотко чейинки өндүрүш органдарынын жана эксперттик кызматтардын ишмердүүлүгүнө киргизүү зарылдыгын тастыктайт, алар жалдоо боюнча жасалган өлтүрүүлөрдү ачууда жана иликтөөдө алардын натыйжалуулугун жогорулатууга мүмкүндүк берет.

Изилдөөнүн максаты жана милдеттери. Бул иштин максаты сотко чейинки өндүрүштү уюштурууну жана уюшкан кылмыштуу топтор тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууну жана иликтөөнү техникалык-криминалистикалык камсыздоону өркүндөтүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу болуп саналат, криминалистикалык эсепке алуунун заманбап тенденцияларынан жана КМШ өлкөлөрүндө жана Кыргыз Республикасында кылмыш – жаза процессуалдык мыйзамдарды реформалоонун контекстинде.

Бул максатка жетүү үчүн төмөнкү изилдөө милдеттери коюлган:

1. талдоо жана заманбап техникалык-криминалистикалык коопсуздукту аныктоо жана адам өлтүрүү боюнча тергөө баа берүү;
2. уюшкан кылмыштуу топтор (далее УКТ) тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүү менен байланышкан кылмыш иштери боюнча сотко чейинки өндүрүштө криминалисттик эсепке алуунун пайдаланылышына талдоо жүргүзүү;
3. сотко чейинки өндүрүш органдарынын ишин уюштурууну өркүндөтүүнүн, ошондой эле жалдама адам өлтүрүүлөрдү ачууну жана иликтөөнү илимий-методикалык жактан камсыз кылуунун негизги багыттарын аныктоо;
4. тергөө версияларын түзүүнүн өзгөчөлүктөрүн көрсөтүү, ошондой эле жалдоо менен адам өлтүрүүнүн кардары жана анын катышуучулары жөнүндө көрсөтүү боюнча негиздерди бөлүп көрсөтүү (Кыргыз Республикасында жасалган жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн болгон мисалдарын эске алуу менен);
5. окуя болгон жерди текшерүүнүн жүрүшүндө “алгачкы маалыматтарды чогултуу” боюнча тергөө-криминалистикалык ишмердүүлүктүн эң оптималдуу тактикасын түзүү;
6. жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө тергөөчүнүн аракеттеринин программалык моделин көрсөтүү.

Иштин илимий жаңылыгы кылмыш-жаза процессуалдык мыйзамдарды реформалоонун негизинде, ошондой эле уюшкан кылмыштуу кошундардын катышуусу менен жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөнү техникалык-криминалистикалык жактан камсыз кылуунун заманбап ыкмаларын эске алуу менен азыркы этапта криминалистикалык илимде бул изилдөө темасынын жетишсиз иштелип чыккандыгы менен аныкталат.

1. Чыныгы мыйзам ченемдүүлүгүнөн улам автор тарабынан жалдоо менен адам өлтүрүү жөнүндө иштер боюнча кылмышкерлердин инсандыгын аныктоо үчүн сотко чейинки өндүрүш органдарынын ишинин маалыматтык моделдери иштелип чыккан жана сунушталган: а) жабырлануучунун жана анын айланасындагылардын инсандыгын, жашоо образын изилдөөдөн, өлтүрүүгө чейинки окуяларды жана жагдайларды тактоодон өлүмгө кызыкдар болгон адам (адамдар), башкача айтканда мүмкүн болгон жалдоочу жөнүндө версияга; б) жалдоочунун болжолдонгон аткаруучуга же ортомчуга болгон байланышын изилдөөдөн; в) акыркылардын (жалдоочунун, ортомчунун, аткаруучунун) жана алар менен байланышкан адамдардын инсандыгын жана жашоо образын изилдөөдөн кийин жалдоочуну жана бардык кошо катышуучуларды кылмыштуу бүтүмдүн бетин ачуу менен адам өлтүрүүнү түздөн-түз аткаруучуга же уюшкан топко чейин.

2. Уюшкан кылмыштуу топтордун катышуусу менен жалданып жасалган адамдардын өлтүрүлүшүн иликтөөдө криминалисттик, тергөөчүлүк жана ыкчам-издөө ишин өркүндөтүү боюнча конкреттүү сунуштардын комплекси иштелип чыкты.

3. Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө маалымат базасын колдонуунун заманбап маселелери жана мүмкүнчүлүктөрү боюнча автордун көз карашы берилген.

4. Кыргыз Республикасында криминалисттик эсепке алууну өнүктүрүүнүн келечектүү багыттарына жана жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөнү техникалык жактан камсыз кылууну жогорулатууга өбөлгө түзгөн аларды чечүү жолдоруна автордук мамиле берилген.

5. Иликтөөнүн натыйжасында аныкталган криминалдык окуянын белгилерин эске алуу менен, окуя болгон жерде табылган издер жана күбөлөрдүн көрсөтмөлөрү боюнча кылмышкердин инсандыгынын маалыматтык образы моделдениши керек экендиги далилденди, ал үчүн негиз, эреже катары, кылмышкердин инсандыгын изилдөөнүн стандарттык тутуму болуп саналат. Иштелип чыккан маалыматтык моделдин критерийлерине жооп берген адамдар табылганда, алар тергелип жаткан кылмышка катыштыгы бар экендиги, ошондой эле жалпысынан УКК катыштыгы бар экендиги дароо текшерилет.

6. Иштелип чыккан маалыматтык моделдер жалпысынан уюшкан кылмыштуу топторду жалдоо менен адам өлтүрүү менен байланышкан иштер боюнча сотко чейинки өндүрүш баскычында тергөөчүнүн иш-аракетинин теориялык жана колдонмо модели болуп саналат.

7. Изилдөөдө адам өлтүрүүлөрдүн жекече мүнөзүн жана адамдардын айрым категориясына карата тиешелүү версияларды көрсөтүү үчүн мүмкүн болгон себептерди күбөлөндүргөн жагдайлар келтирилген: 1) оппозициялык саясий күчтөргө кирген саясий ишмердин, 2) коммерциялык түзүмдөрдүн өкүлү, 3) мамлекеттик түзүмдөрдүн, укук коргоо органдарынын өз ишин жүзөгө ашырууда криминалдык ишке тоскоолдук кылган (өнүктүрүүгө) кызматкери, 4) уюшкан кылмыштуу кошундардын мүчөлөрү (мындан ары-УКК) менен кызматташкан ар кандай ведомстволордун, анын ичинде мамлекеттик ведомстволордун кызматкерлери, 5) УКК лидерлери жана мүчөлөрү, 6) ар кандай жагдайлардан улам ачыкка чыгышы кылмышкерлер үчүн коркунучтуу болгон маалыматтар белгилүү болгон күбөлөр, мисалы, жасалган же даярдалып жаткан кылмышка күбө болгон жарандар ж. б.

8. УКК тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө сотко чейинки өндүрүш органдары тарабынан “алгачкы маалыматтарды” натыйжалуу жыйноого тоскоол болгон терс факторлор чагылдырылган.

Алынган жыйынтыктардын практикалык мааниси. Диссертациялык изилдөөдө иштелип чыккан жоболор жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн маңызы жөнүндө, демек, аларды ачуу жана иликтөө боюнча сотко чейинки өндүрүш органдарынын ишинде техниканын жана илимдин заманбап жетишкендиктерин пайдалануу мүмкүнчүлүктөрү жөнүндө заманбап криминалисттик жана ыкчам-издөө билимдеринин тутумун байытат. Теориялык жоболор жана криминалистикалык багыттагы бир катар усулдук сунуштар маалымат базасынын заманбап мүмкүнчүлүктөрүн пайдалануу менен, анын ичинде адам өлтүрүүлөргө каршы аракеттерди күчөтүүгө багытталган иш-чаралардын комплексин ишке ашырууну иштеп чыгуу үчүн маалыматтык базаны түзөт. Иште берилген маалыматтык моделдер практикалык кызматкерлердин жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачуу ыкмалары жана тактикасын уюштуруу боюнча конкреттүү милдеттерди чечүүгө жардам бере алат.

Изилдөөнүн негизги жыйынтыктары юридикалык жогорку жана орто билим берүү мекемелеринин окуу жараянына; адам өлтүрүүлөрдүн, анын ичинде жалдоо менен жасалгандардын бетин ачуу менен байланышкан жетекчилерди, адистерди даярдоо жана кайра даярдоо тутумунда; кылмыштуулукка каршы күрөшүү чөйрөсүндө мамлекеттик саясатты калыптандыруу базасын түзгөн илимий изилдөөлөрдө жана каралып жаткан категориядагы өлтүрүүлөрдүн бетин ачуунун каражаттарын жана методдорун оптималдаштырууга тиешелүү колдонмо мүнөздөгү изилдөөлөрдө колдонууга болот.

Төрайым: Сөз илимий жетекчи Токторов Эгемберди Самидиновичке берилет.

Илимий жетекчи: Саламатсыздарбы урматтуу диссертациялык кеңештин төрайымы жана кеңештин мүчөлөрү! А.Н. Матамаровдун диссертациясы көйгөйдүн актуалдуулугун теориялык жана практикалык пландарда чагылдырат.

Укук коргоо органдарынын алдында турган маанилүү жана татаал милдеттердин бири мурдагыдай эле инсанга каршы зордук-зомбулук кылмыштары менен күрөшүү болуп саналат. Албетте, бул күрөш бардык кылмыш иштерин, биринчи кезекте адам өлтүрүү сыяктуу оор жана коркунучтуу кылмыштарды ачуу шартында гана натыйжа бере алат.

Адатта, жалдоо менен киши өлтүрүүлөрдү кылмыш ишинде тажрыйбасы бар жана бул жол менен жан баккан "киллерлер" деп аталган адистер жасашат. Бул адамдар жакшы согуштук даярдыкка ээ, заманбап курал-жарактарды колдонушат, кылдаттык менен даярданышып, бул кылмыштын бетин ачуу мүмкүнчүлүгүн азайтат.

Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү ийгиликтүү иликтөө үчүн тергөөчүдөн жана ыкчам кызматкерден ар тараптуу даярдык, тыгыз өз ара аракеттенүү талап кылынат. Мунун баары чебердик менен тергөө уюштурууга, сырттан каршылыктарды жоюу жана акыры кылмыштын бетин ачууга мүмкүндүк берет.

Бардык колдонулуучу илимий-теориялык ыкмаларды жана практикалык ченемдик материалдарды колдонуунун негизинде автор жалдоо менен адам өлтүрүү фактыларын тергөө ишин криминалистикалык камсыздоого байланыштуу маселелерди комплекстүү талдай алды. Ошентип менен биз жүргүзүлгөн изилдөөнүн жогорку актуалдуулугун жана өз убагында болгондугун, анын илимий жаңылыгын, баалуулугун тастыктай алабыз.

Изилдөөчү теориялык жана практикалык маалыматтардын ири массивин талдап, колдонулуучу изилдөө ыкмаларын колдонгон. Изилдөө жалдоо менен адам өлтүрүү боюнча тергөө ишин криминалистикалык камсыздоонун актуалдуу маселелерине арналган толук илимий эмгек. Изилдөө методологиясы бардык изилденген суроолорду тийиштүү деңгээлде ачып, негиздүү жана жүйөлүү тыянактарды сунуштоого мүмкүндүк берет.

А.Н. Матамаровдун “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү” деген темадагы диссертациясын КР УАКнын талаптарына толук жооп берген жана диссертациялык кеңеште каралышы мүмкүн болгон жаңы илимий изилдөө катары кароого болот, ал эми анын автору **Матамаров Алмаз Нурдунович 12.00.09** – кылмыш – жаза процесси, криминалистика; ыкчам-издөө ишмердүүлүгү адистиги боюнча юридикалык илимдердин кандидаты даражасын ыйгарууга татыктуу.

Төрайым: Эксперттик корутундуларды жарыялоо үчүн сөз диссертациялык кеңештин эксперттерине: Шаршеналиев А.Ш., Базарбаев А.С., Кокоева А.М. берилет.

ю.и.д., профессор Шаршеналиев А.Ш. (окумуштуу катчы ю.и.д., доц. Абдукаримова Н.Э. окуп чыкты): Эксперттик комиссия Матамаров диссертациялык ишин менен бирге баштапкы материалдарды карап чыгып тийиштүү формадагы протокол түзүп өткөрүп берди. “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү” аттуу темадагы юридика илимдердин кандидаты илимий даражасын изденүүгө сунуштаган Матамаров Алмаз Нурдуновичтин диссертациясы Д 12.23.668 диссертациялык кеңештин профилине туура келет. Бул эмгек илимде бар тажрыйбаны гана жалпылоо болуп эсептелбеген, толук кандуу өз алдынча изилдөө болуп эсептелет.

Жогоруда айтылгандардын бардыгы 12.00.09 – кылмыш – жаза процесси, криминалистика; ыкчам-издөө ишмердүүлүк адистиктин паспортунун 1.20, 2.7, 2.9, 2.11, 2.20 пунктарына толук дал келет.

2. Иштин максаты жана милдеттери. Бул иштин максаты сотко чейинки өндүрүштү уюштурууну жана уюшкан кылмыштуу топтор тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууну жана иликтөөнү техникалык-криминалистикалык камсыздоону өркүндөтүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу болуп саналат, криминалистикалык эсепке алуунун заманбап тенденцияларынан жана КМШ өлкөлөрүндө жана Кыргыз Республикасында кылмыш – жаза процессуалдык мыйзамдарды реформалоонун контекстинде.

Бул максатка жетүү үчүн төмөнкү изилдөө милдеттери коюлган:

1. талдоо жана заманбап техникалык-криминалистикалык коопсуздукту аныктоо жана адам өлтүрүү боюнча тергөө баа берүү;
2. уюшкан кылмыштуу топтор (далее УКТ) тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүү менен байланышкан кылмыш иштери боюнча сотко чейинки өндүрүштө криминалисттик эсепке алуунун пайдаланылышына талдоо жүргүзүү;
3. сотко чейинки өндүрүш органдарынын ишин уюштурууну өркүндөтүүнүн, ошондой эле жалдама адам өлтүрүүлөрдү ачууну жана иликтөөнү илимий-методикалык жактан камсыз кылуунун негизги багыттарын аныктоо;
4. тергөө версияларын түзүүнүн өзгөчөлүктөрүн көрсөтүү, ошондой эле жалдоо менен адам өлтүрүүнүн кардары жана анын катышуучулары жөнүндө көрсөтүү боюнча негиздерди бөлүп көрсөтүү (Кыргыз Республикасында жасалган жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн болгон мисалдарын эске алуу менен);
5. окуя болгон жерди текшерүүнүн жүрүшүндө “алгачкы маалыматтарды чогултуу” боюнча тергөө-криминалистикалык ишмердүүлүктүн эң оптималдуу тактикасын түзүү;
6. жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө тергөөчүнүн аракеттеринин программалык моделин көрсөтүү.

Изилдөө методдорунун диссертациянын милдеттерине шайкештиги

1 – Милдет. Тутум-түзүмдүк талдоо ыкмасын колдонуу заманбап техникалык-криминалистикалык коопсуздукту аныктоого жана адам өлтүрүү боюнча тергөө баа берүүгө дал келет.

2 – Милдет. Анализ, синтез ыкмаларынын жардамы менен уюшкан кылмыштуу топтор (далее УКТ) тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүү менен байланышкан кылмыш иштери боюнча сотко чейинки өндүрүштө криминалистикалык эсепке алуунун пайдаланылышына талдоо жүргүзүлөт.

3 – Милдет. Теориялык деңгээлде абстракция жана жалпылоо колдонулуп сотко чейинки өндүрүш органдарынын ишин уюштурууну өркүндөтүүнүн, ошондой эле жалдама адам өлтүрүүлөрдү ачууну жана иликтөөнү илимий-методикалык жактан камсыз кылуунун негизги багыттарын аныктоого өбөлгө түздү.

4 – Милдет. Синтез ыкмасы тергөө версияларын түзүүнүн өзгөчөлүктөрүн көрсөтүүгө, ошондой эле жалдоо менен адам өлтүрүүнүн кардары жана анын катышуучулары жөнүндө көрсөтүү боюнча негиздерди бөлүп көрсөтүү милдетине дал келет.

5, 6 – Милдеттер. Жалпы логикалык ыкмалар (анализ, синтез, индукция, дедукция, аналогия) окуя болгон жерди текшерүүнүн жүрүшүндө “алгачкы маалыматтарды чогултуу” боюнча тергөө-криминалистикалык ишмердүүлүктүн эң оптималдуу тактикасын түзүүгө ошондой эле жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө тергөөчүнүн аракеттеринин программалык моделин көрсөтүүгө өбөлгө түзүшкөн.

3.1 Алынган натыйжалар заманбап юридикалык илимдин алкагында илимий жаңылыгы менен мүнөздөлөт, ал төмөнкүдөй:

1 - Натыйжа. Бул натыйжа дээрлик жаңы, анткени автор мурда иштелип чыккан концепцияларды жалпылайт.

2 – Натыйжа. Жаңы, анткени автор биринчилерден болуп жалдоо менен адам өлтүрүү боюнча тергөө ишин техникалык-криминалистикалык камсыздоонун натыйжалуулугун жогорулатуу жолдорун көрсөткөн.

3 – Натыйжа. Жаңы, анткени бул натыйжада азырка убакытка болуп жаткан илимий жана техникалык өзгөрүүлөргө ылайык кылмыштарды каттоо тутумун өркүндөтүүнү талап кылаары далилденген.

4– Натыйжа. Жаңы, анткени автор көрсөтүлгөн корутундуну биринчи жолу жасаган.

5– Натыйжа. Жаңы, автор биринчилерден болуп бүгүнкү күндүн абалын эске алуу менен жалдама адам өлтүрүүнү тергөөдөгү келечектүү багыттарды чагылдырган

6 – Натыйжа. Криминалистикалык каттоонун заманбап тутумун түзүү жана пайдалануу комплекстүү мамлекеттик мамилени талап кыларын аныктагандыгы үчүн жана анда колдонуучу ыкмаларды жана негизги баскычтарын белгилегенден улам бул натыйжа **жаңы.**

7 – Натыйжа. жаңы анткени уюшкан кылмыштуу кошундун катышуусу менен жалданып жасалган адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө сотко чейинки өндүрүш баскычында тергөөчүнүн ишмердүүлүгүнүн негизги багыттарынын модели иштелип чыккан.

8– Натыйжа. Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууга түздөн-түз багытталган ишти өндүрүү үчүн атайын арналган максаттуу уюштуруу түзүмдөрүн (МУТ) тургузуунун оң натыйжасын чагылдырганы үчүн **жаңы.**

9 – Натыйжа. Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө келип чыгуучу негизги көйгөйлөрдү аныктагандыгы үчүн бул натыйжа **жаңы.**

10– Натыйжа. Автор тарабынан жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн уюшкан мүнөзүн көрсөткөн жагдайларды топтогон үчүн бул натыйжа **жаңы.**

3.2 Илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгүн негиздөө:

1 – Натыйжа. Негиздүү жана ишенимдүү, анткени ал юридикалык илимдин фундаменталдык жоболорун, ошондой эле криминалистика чөйрөсүндөгү алдыңкы окумуштуулардын илимий иштеп чыгууларын талдоонун негизинде түзүлгөн.

2 – Натыйжа. Жүргүзүлгөн изилдөөнүн негизинде автор тарабынан жалдоо менен адам өлтүрүү боюнча тергөө ишин техникалык-криминалистикалык камсыздоонун натыйжалуулугун жогорулатуучу иш аракеттери сунушталат үчүн негиздүү. Ишенимдүү, анткени ал изилденген теманы терең талдоонун натыйжасында алынган.

3 – Натыйжа. Негиздүү жана ишенимдүү анткени кылмыштарды каттоо тутуму, уюшкан кылмыштуу топтордун, жалдоо менен адам өлтүрүү ыкмаларынын, ошондой эле илимдин жана техниканын катышуусу менен кылмыш чөйрөсүндө болуп жаткан өзгөрүүлөргө ылайык тутумдуу өркүндөтүүнү талап кылаары далилденген.

4 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал илимий иштеп чыгууларды талдоонун, ченемдик укуктук актылардын жоболорун терең талдоонун негизинде иштелип чыккан.

5 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын көптөгөн иштеп чыгууларына негизделген.

6 – Натыйжа. Криминалистикалык каттоонун заманбап тутумун түзүү жана пайдалануу комплекстүү мамлекеттик мамилени талап кыланары негизделген. Ишенимдүү, анткени ал изилденген теманы терең талдоонун натыйжасында алынган.

7 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени УККдун катышуусу менен жалданып жасалган адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө сотко чейинки өндүрүш баскычында тергөөчүнүн ишмердүүлүгүнүн негизги багыттарынын модели иштелип чыккан

8 – Натыйжа. Негизделген жана иенимдүү анткени жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууга түздөн-түз багытталган ишти өндүрүү үчүн атайын арналган максаттуу уюштуруу түзүмдөрүн (МУТ) уюштуруунун оң натыйжасы көрсөтүлгөн.

9, 10– Натыйжалар. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын көптөгөн иштеп чыгууларына таянган.

3.3 Иштин теориялык мааниси. Алынган натыйжалар сотко чейинки өндүрүштү уюштурууну жана уюшкан кылмыштуу топтор тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууну жана иликтөөнү техникалык-криминалистикалык камсыздоону өркүндөтүүгө мүмкүндүк берет.

3.4 Квалификациялык белгилерге туура келиши. Диссертация 12.00.09- кылмыш-жаза процесси, криминалистика; ыкчам-иликтөө ишмердүүлүгү адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты илимий даражасын ыйгаруу тартиби жөнүндө Жобонун 10-пунктунун талаптарына жооп берет.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат диссертациянын мазмунуна, изилдөөнүн максатына жана милдеттерине толук дал келет. Автореферат кыргыз, орус жана англис тилдеринде бирдей резюмеге ээ.

6. Эскертүүлөр: Диссертация боюнча айрым орфографиялык жана техникалык каталар ондоону талап кылат.

7. Сунуштар. Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы кандидаттык диссертацияга дайындоону сунуш кылат:

Жетектөөчү уюм катары. Туран университетинин Юридика – гуманитардык факультетинин эл аралык укук кафедрасы (050000, Казахстан Республикасы, Алматы ш., Сатпаев көч. 16а).

Расмий оппоненттер: **Кокоева Алмагүл Мухтарбековна** – юридика илимдеринин доктору, доцент. Б.Сыдыков атындагы Кыргыз – Өзбөк эл аралык университетинин юридика – бажы факультетинин деканы.

Шимеева Жибек Шеровна – юридика илимдеринин кандидаты доцент. С. Мамбеткалиев атындагы Чуй университетинин Юриспруденция программасынын башчысы.

Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылынган документтерди карап чыгып, Ж.Баласагын атындагы КУУне, Б.Осмонов атындагы Джалал-Абад мамлекеттик университетине жана генерал - майор Э.А. Алиев атындагы КР ИИМ Академиясына караштуу Д 12.23.668 диссертациялык кеңешине **12.00.09** – кылмыш – жаза процесси, криминалистика; ыкчам – иликтөө ишмердүүлүгү адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн **Матамаров Алмаз Нурдуновичтин “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү”** деген темадагы диссертацияны кабыл алууну сунуш кылат.

ю.и.д., доцент Базарбаев А.С.: Диссертация темасынын актуалдуулугу. Акыркы мезгилде социалдык-экономикалык жашоонун трансформациясы кылмыштуулуктун болуп көрбөгөндөй өсүшү жана өзгөчө анын эң коркунучтуу көрүнүштөрү — кесиптик жана уюшкан кылмыштуулук менен мүнөздөлөт. Уюшкан кылмыштуулук, өзгөчө тездик менен акыркы жылдары өнүгүп келе жаткан жана жашоонун бардык чөйрөлөрүн жана коомдун катмарларын камтыйт. Кылмыштуулуктун масштабы жана анын өсүү тенденциясы реформалардын жүрүшүн коркунучтуу түрдө деформациялайт, мамлекеттүүлүктүн, конституциялык мыйзамдуулуктун жана жарандардын коопсуздугунун негиздерине коркунуч келтирет.

Бирок, жалданма адам өлтүрүүлөрдүн көбөйүшүнүн “күтүлүшүнө” карабастан, укук коргоо органдары буга дагы деле болсо жетишсиз реакция кылып жатышат жана адам өлтүрүү

фактыларын ачуу жана иликтөө боюнча криминалистикалык көрсөтмөлөрдү начар колдонуп жатышат.

Ошону менен бирге, жалдоо боюнча өлтүрүүгө тигил же бул жол менен катышкан субъекттердин ишин убактылуу талдоо көп учурда тергөөнүн алгачкы этабында тигил же бул адамдын жасалган кылмышка катышы бар экендиги жөнүндө негиздүү версияларды чыгарууга, ал эми конкреттүү шектүү табылганда - аны адам өлтүрүүгө айыптоого мүмкүндүк берет. Жогоруда айтылгандардын бардыгы изилдөө темасынын актуалдуулугун тастыктайт

3.1 Алынган натыйжалар заманбап юридикалык илимдин алкагында илимий жаңылыгы менен мүнөздөлөт, ал төмөнкүдөй:

1 - Натыйжа. Бул натыйжа дээрлик жаңы, анткени автор мурда иштелип чыккан концепцияларды жалпылайт.

2 – Натыйжа. Жаңы, анткени автор биринчилерден болуп жалдоо менен адам өлтүрүү боюнча тергөө ишин техникалык-криминалистикалык камсыздоонун натыйжалуулугун жогорулатуу жолдорун көрсөткөн.

3 – Натыйжа. Жаңы, анткени бул натыйжада азырка убакытка болуп жаткан илимий жана техникалык өзгөрүүлөргө ылайык кылмыштарды каттоо тутумун өркүндөтүүнү талап кылаары далилденген.

4– Натыйжа. Жаңы, анткени автор көрсөтүлгөн корутундуну биринчи жолу жасаган.

5– Натыйжа. Жаңы, автор биринчилерден болуп бүгүнкү күндүн абалын эске алуу менен жалдама адам өлтүрүүнү тергөөдөгү келечектүү багыттарды чагылдырган

6 – Натыйжа. Криминалистикалык каттоонун заманбап тутумун түзүү жана пайдалануу комплекстүү мамлекеттик мамилени талап кыларын аныктагандыгы үчүн жана анда колдонуучу ыкмаларды жана негизги баскычтарын белгилегенден улам бул натыйжа **жаңы.**

7 – Натыйжа. жаңы анткени уюшкан кылмыштуу кошундун катышуусу менен жалданып жасалган адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө сотко чейинки өндүрүш баскычында тергөөчүнүн ишмердүүлүгүнүн негизги багыттарынын модели иштелип чыккан.

8– Натыйжа. Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууга түздөн-түз багытталган ишти өндүрүү үчүн атайын арналган максаттуу уюштуруу түзүмдөрүн (МУТ) тургузуунун оң натыйжасын чагылдырганы үчүн **жаңы.**

9 – Натыйжа. Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө келип чыгуучу негизги көйгөйлөрдү аныктагандыгы үчүн бул натыйжа **жаңы.**

10– Натыйжа. Автор тарабынан жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн уюшкан мүнөзүн көрсөткөн жагдайларды топтогон үчүн бул натыйжа **жаңы.**

3.2 Илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгүн негиздөө:

1 – Натыйжа. Негиздүү жана ишенимдүү, анткени ал юридикалык илимдин фундаменталдык жоболорун, ошондой эле криминалистика чөйрөсүндөгү алдыңкы окумуштуулардын илимий иштеп чыгууларын талдоонун негизинде түзүлгөн.

2 – Натыйжа. Жүргүзүлгөн изилдөөнүн негизинде автор тарабынан жалдоо менен адам өлтүрүү боюнча тергөө ишин техникалык-криминалистикалык камсыздоонун натыйжалуулугун жогорулатуучу иш аракеттери сунушталат үчүн негиздүү. Ишенимдүү, анткени ал изилденген теманы терең талдоонун натыйжасында алынган.

3 – Натыйжа. Негиздүү жана ишенимдүү анткени кылмыштарды каттоо тутуму, уюшкан кылмыштуу топтордун, жалдоо менен адам өлтүрүү ыкмаларынын, ошондой эле илимдин жана техниканын катышуусу менен кылмыш чөйрөсүндө болуп жаткан өзгөрүүлөргө ылайык тутумдуу өркүндөтүүнү талап кылаары далилденген.

4 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал илимий иштеп чыгууларды талдоонун, ченемдик укуктук актылардын жоболорун терең талдоонун негизинде иштелип чыккан.

5 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын көптөгөн иштеп чыгууларына негизделген.

6 – Натыйжа. Криминалистикалык каттоонун заманбап тутумун түзүү жана пайдалануу комплекстүү мамлекеттик мамилени талап кыланары негизделген. Ишенимдүү, анткени ал изилденген теманы терең талдоонун натыйжасында алынган.

7 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени УККдун катышуусу менен жалданып жасалган адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө сотко чейинки өндүрүш баскычында тергөөчүнүн ишмердүүлүгүнүн негизги багыттарынын модели иштелип чыккан

8 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү анткени жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууга түздөн-түз багытталган ишти өндүрүү үчүн атайын арналган максаттуу уюштуруу түзүмдөрүн (МУТ) уюштуруунун оң натыйжасы көрсөтүлгөн.

9, 10– Натыйжалар. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын көптөгөн иштеп чыгууларына таянган.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат диссертациянын мазмунуна, изилдөөнүн максатына жана милдеттерине толук дал келет. Автореферат кыргыз, орус жана англис тилдеринде бирдей резюмге ээ.

6. Эскертүүлөр: А.Н. Матамаровдун диссертациялык иши жалпысынан оң бааланат, бирок талаштуу учурун көрсөтө кетүү зарыл.

Жалданма адам өлтүрүү фактыларын иликтөөнү криминалистикалык камсыздоо жагынан КМШдан тышкары алыскы чет өлкөлөрдүн тажрыйбасын өзүнчө параграфта кароо эң сонун кошумча болмок.

7. Сунуштар. Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы кандидаттык диссертацияга дайындоону сунуш кылат:

Жетектөөчү уюм катары. Туран университетинин Юридика – гуманитардык факультетинин эл аралык укук кафедрасы (050000, Казахстан Республикасы, Алматы ш., Сатпаев көч. 16а).

Расмий оппоненттер: **Кокоева Алмагүл Мухтарбековна** – юридика илимдеринин доктору, доцент. Б.Сыдыков атындагы Кыргыз – Өзбөк эл аралык университетинин юридика – бажы факультетинин деканы.

Шимеева Жибек Шеровна – юридика илимдеринин кандидаты доцент. С. Мамбеткалиев атындагы Чуй университетинин Юриспруденция программасынын башчысы.

Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылынган документтерди карап чыгып, Ж.Баласагын атындагы КУУне, Б.Осмонов атындагы Джалал-Абад мамлекеттик университетине жана генерал - майор Э.А. Алиев атындагы КР ИИМ Академиясына караштуу Д 12.23.668 диссертациялык кеңешине **12.00.09** – кылмыш – жаза процесси, криминалистика; ыкчам – иликтөө ишмердүүлүгү адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн **Матамаров Алмаз Нурдуновичтин “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү”** деген темадагы диссертацияны кабыл алууну сунуш кылат.

ю.и.д., доцент Кокоева А.М.: “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү” аттуу темадагы юридика илимдердин кандидаты илимий даражасын изденүүгө сунуштаган Матамаров Алмаз Нурдуновичтин диссертациясы Д 12.23.668 диссертациялык кеңештин профилине туура келет. Бул эмгек

илимде бар тажрыйбаны гана жалпылоо болуп эсептелбеген, толук кандуу өз алдынча изилдөө болуп эсептелет.

Жогоруда айтылгандардын бардыгы 12.00.09 – кылмыш – жаза процесси, криминалистика; ыкчам-издөө ишмердүүлүк адистиктин паспортунун 1.20, 2.7, 2.9, 2.11, 2.20 пунктарына толук дал келет.

Изилдөө методдорунун диссертациянын милдеттерине шайкештиги

1 – Милдет. Тутум-түзүмдүк талдоо ыкмасын колдонуу заманбап техникалык-криминалистикалык коопсуздукту аныктоого жана адам өлтүрүү боюнча тергөө баа берүүгө дал килет.

2 – Милдет. Анализ, синтез ыкмаларынын жардамы менен уюшкан кылмыштуу топтор (далее УКТ) тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүү менен байланышкан кылмыш иштери боюнча сотко чейинки өндүрүштө криминалистикалык эсепке алуунун пайдаланылышына талдоо жүргүзүүлдү.

3 – Милдет. Теориялык деңгээлде абстракция жана жалпылоо колдонулуп сотко чейинки өндүрүш органдарынын ишин уюштурууну өркүндөтүүнүн, ошондой эле жалдама адам өлтүрүүлөрдү ачууну жана иликтөөнү илимий-методикалык жактан камсыз кылуунун негизги багыттарын аныктоого өбөлгө түздү.

4 – Милдет. Синтез ыкмасы тергөө версияларын түзүүнүн өзгөчөлүктөрүн көрсөтүүгө, ошондой эле жалдоо менен адам өлтүрүүнүн кардары жана анын катышуучулары жөнүндө көрсөтүү боюнча негиздерди бөлүп көрсөтүү милдетине дал келет.

5, 6 – Милдеттер. Жалпы логикалык ыкмалар (анализ, синтез, индукция, дедукция, аналогия) окуя болгон жерди текшерүүнүн жүрүшүндө “алгачкы маалыматтарды чогултуу” боюнча тергөө-криминалистикалык ишмердүүлүктүн эң оптималдуу тактикасын түзүүгө ошондой эле жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө тергөөчүнүн аракеттеринин программалык моделин көрсөтүүгө өбөлгө түзүшкөн.

3.1 Алынган натыйжалар заманбап юридикалык илимдин алкагында илимий жаңылыгы менен мүнөздөлөт, ал төмөнкүдөй:

1 - Натыйжа. Бул натыйжа дээрлик жаңы, анткени автор мурда иштелип чыккан концепцияларды жалпылайт.

2 – Натыйжа. Жаңы, анткени автор биринчилерден болуп жалдоо менен адам өлтүрүү боюнча тергөө ишин техникалык-криминалистикалык камсыздоонун натыйжалуулугун жогорулатуу жолдорун көрсөткөн.

3 – Натыйжа. Жаңы, анткени бул натыйжада азырка убакытка болуп жаткан илимий жана техникалык өзгөрүүлөргө ылайык кылмыштарды каттоо тутумун өркүндөтүүнү талап кылаары далилденген.

4– Натыйжа. Жаңы, анткени автор көрсөтүлгөн корутундуну биринчи жолу жасаган.

5– Натыйжа. Жаңы, автор биринчилерден болуп бүгүнкү күндүн абалын эске алуу менен жалдама адам өлтүрүүнү тергөөдөгү келечектүү багыттарды чагылдырган

6 – Натыйжа. Криминалистикалык каттоонун заманбап тутумун түзүү жана пайдалануу комплекстүү мамлекеттик мамилени талап кыларын аныктагандыгы үчүн жана анда колдонуучу ыкмаларды жана негизги баскычтарын белгилегенден улам бул натыйжа жаңы.

7 – Натыйжа. жаңы анткени уюшкан кылмыштуу кошундун катышуусу менен жалданып жасалган адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө сотко чейинки өндүрүш баскычында тергөөчүнүн ишмердүүлүгүнүн негизги багыттарынын модели иштелип чыккан.

8– Натыйжа. Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууга түздөн-түз багытталган ишти өндүрүү үчүн атайын арналган максаттуу уюштуруу түзүмдөрүн (МУТ) тургузуунун оң натыйжасын чагылдырганы үчүн жаңы.

9 – Натыйжа. Жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө келип чыгуучу негизги көйгөйлөрдү аныктагандыгы үчүн бул натыйжа **жаңы**.

10– Натыйжа. Автор тарабынан жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн уюшкан мүнөзүн көрсөткөн жагдайларды топтогон үчүн бул натыйжа **жаңы**.

3.2 Илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгүн негиздөө:

1 – Натыйжа. Негиздүү жана ишенимдүү, анткени ал юридикалык илимдин фундаменталдык жоболорун, ошондой эле криминалистика чөйрөсүндөгү алдыңкы окумуштуулардын илимий иштеп чыгууларын талдоонун негизинде түзүлгөн.

2 – Натыйжа. Жүргүзүлгөн изилдөөнүн негизинде автор тарабынан жалдоо менен адам өлтүрүү боюнча тергөө ишин техникалык-криминалистикалык камсыздоонун натыйжалуулугун жогорулатуучу иш аракеттери сунушталат үчүн негиздүү. Ишенимдүү, анткени ал изилденген теманы терең талдоонун натыйжасында алынган.

3 – Натыйжа. Негиздүү жана ишенимдүү анткени кылмыштарды каттоо тутуму, уюшкан кылмыштуу топтордун, жалдоо менен адам өлтүрүү ыкмаларынын, ошондой эле илимдин жана техниканын катышуусу менен кылмыш чөйрөсүндө болуп жаткан өзгөрүүлөргө ылайык тутумдуу өркүндөтүүнү талап кылаары далилденген.

4 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал илимий иштеп чыгууларды талдоонун, ченемдик укуктук актылардын жоболорун терең талдоонун негизинде иштелип чыккан.

5 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын көптөгөн иштеп чыгууларына негизделген.

6 – Натыйжа. Криминалистикалык каттоонун заманбап тутумун түзүү жана пайдалануу комплекстүү мамлекеттик мамилени талап кыланары негизделген. Ишенимдүү, анткени ал изилденген теманы терең талдоонун натыйжасында алынган.

7 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү, анткени УККдун катышуусу менен жалданып жасалган адам өлтүрүүлөрдү иликтөөдө сотко чейинки өндүрүш баскычында тергөөчүнүн ишмердүүлүгүнүн негизги багыттарынын модели иштелип чыккан

8 – Натыйжа. Негизделген жана ишенимдүү анткени жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууга түздөн-түз багытталган ишти өндүрүү үчүн атайын арналган максаттуу уюштуруу түзүмдөрүн (МУТ) уюштуруунун оң натыйжасы көрсөтүлгөн.

9, 10– Натыйжалар. Негизделген жана ишенимдүү, анткени ал ата мекендик жана чет элдик окумуштуулардын көптөгөн иштеп чыгууларына таянган.

3.3 Иштин теориялык мааниси. Алынган натыйжалар сотко чейинки өндүрүштү уюштурууну жана уюшкан кылмыштуу топтор тарабынан жасалган жалдоо менен адам өлтүрүүлөрдүн бетин ачууну жана иликтөөнү техникалык-криминалистикалык камсыздоону өркүндөтүүгө мүмкүндүк берет.

3.4 Квалификациялык белгилерге туура келиши. Диссертация 12.00.09- кылмыш-жаза процесси, криминалистика; ыкчам-иликтөө ишмердүүлүгү адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты илимий даражасын ыйгаруу тартиби жөнүндө Жобонун 10-пунктунун талаптарына жооп берет.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат диссертациянын мазмунуна, изилдөөнүн максатына жана милдеттерине толук дал келет. Автореферат кыргыз, орус жана англис тилдеринде бирдей резюмеге ээ.

6. Эскертүүлөр: Диссертациялык ишти оң баа берүү менен бирге, коргоого коюлган жоболорду, атап айтканда, 8 жана 10-жоболорду түзөтүү зарыл экенин белгилей кетүү керек. Алардын көлөмү боюнча иштөө керек, башкача айтканда, алардын негизги маанисин сактоо менен кыскартуу керек.

7.Сунуштар. Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы кандидаттык диссертацияга дайындоону сунуш кылат:

Жетектөөчү уюм катары. Туран университетинин Юридика – гуманитардык факультетинин эл аралык укук кафедрасы (050000, Казахстан Республикасы, Алматы ш., Сатпаев көч. 16а).

Расмий оппоненттер: **Кокоева Алмагүл Мухтарбековна** – юридика илимдеринин доктору, доцент. Б.Сыдыков атындагы Кыргыз – Өзбөк эл аралык университетинин юридика – бажы факультетинин деканы.

Шимеева Жибек Шеровна – юридика илимдеринин кандидаты доцент.С. Мамбеткалиев атындагы Чуй университетинин Юриспруденция программасынын башчысы.

Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылынган документтерди карап чыгып, Ж.Баласагын атындагы КУУне, Б.Осмонов атындагы Джалал-Абад мамлекеттик университетине жана генерал - майор Э.А. Алиев атындагы КР ИИМ Академиясына караштуу Д 12.23.668 диссертациялык кеңешине **12.00.09** – кылмыш – жаза процесси, криминалистика; ыкчам – иликтөө ишмердүүлүгү адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн **Матамаров Алмаз Нурдуновичтин “Азыркы учурда жалдоо менен адам өлтүрүүнү тергөөнү криминалистикалык камсыздоонун өзгөчөлүктөрү”** деген темадагы диссертацияны кабыл алууну сунуш кылат.

Төрайым: Эксперттик комиссиянын корутундусуна сунуштар же толуктоолор барбы? Жок болсо анда биз диссертациялык изилдөө үчүн жетекчи уюмду жана расмий оппоненттерди аныкташыбыз керек. Эксперттик комиссиянын корутундусунда изилдөөнүн адистигин эске алуу менен төмөндөгүлөр сунушталды: кафедранын, ЖОЖдун профилине, окумуштуулардын илимий изилдөөлөрүнүн темаларына жараша көрсөтүлгөн жетектөөчү уюм жана расмий оппоненттер белгиленген. Кандай сунуштар болот? Эгерде башка сунуштар жок болсо, анда эксперттердин оң корутундулары менен бирге, ошондой эле диссертациялык кеңештин башка мүчөлөрүнөн келип түшкөн, жоюуну талап кылган сын – пикирлерди жана сунуштарды эске алуу менен:

1. Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясынын корутундусу **бекитилсин.**

2. **Жетектөөчү уюм катары.** Туран университетинин Юридика – гуманитардык факультетинин эл аралык укук кафедрасы (050000, Казахстан Республикасы, Алматы ш., Сатпаев көч. 16а).

Расмий оппоненттер:

Кокоева Алмагүл Мухтарбековна – юридика илимдеринин доктору, доцент. Б.Сыдыков атындагы Кыргыз – Өзбөк эл аралык университетинин юридика – бажы факультетинин деканы. Автореферат боюнча 12.00.09 – жазык процесси, криминалистика; ыкчам издөө ишмердиги адистиги, изилдөө темасына тиешелүү илимий эмгектери бар.

Шимеева Жибек Шеровна – юридика илимдеринин кандидаты доцент.С. Мамбеткалиев атындагы Чуй университетинин Юриспруденция программасынын башчысы. 12.00.09 – жазык процесси, криминалистика; ыкчам издөө ишмердиги адистиги, изилдөө темасына тиешелүү илимий эмгектери бар.

4. 2024-жылдын 26 апрели, саат 12.30да **коргоо күнү жана убактысы катары белгиленсин.**

Ким бул сунуштарды колдосо, добуш бериңиз (ачык добуш берүү менен жөнөкөй көпчүлүк добуш менен). "Макул" - баары, "каршы", "кармангандар" - эч ким. Бир добуштан жактырылды.

Д 12.23.668 ДИССЕРТАЦИЯЛЫК КЕҢЕШТИН ЧЕЧИМИ

1. Матамаров Алмаз Нурдуновичтин 12.00.09 – жазык процесси, криминалистика; ыкчам-издөө ишмердиги адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденүүгө сунуштаган диссертация боюнча эксперттик комиссиянын корутундусу бекитилсин.

2. Жетектөөчү уюм катары Туран университетинин Юридика-гуманитардык факультетинин юриспруденция жана эл аралык укук кафедрасы (050000, Казахстан Республикасы, Алматы ш., Сатпаева көч.16а) дайындалсын.

3. Расмий оппоненттер катары төмөнкүлөр дайындалсын:

Көкөева Алмагул Мухтарбековна – юридика илимдеринин доктору, доцент (12.00.09). Автореферат боюнча 12.00.09 – жазык процесси, криминалистика; ыкчам издөө ишмердиги адистиги, изилдөө темасына тиешелүү илимий эмгектери бар.

Шимеева Жибек Шеровна - юридика илимдеринин кандидаты (12.00.09). Автореферат боюнча 12.00.09 – жазык процесси, криминалистика; ыкчам издөө ишмердиги адистиги, изилдөө темасына тиешелүү илимий эмгектери бар.

4. 2024-жылдын 26 апрелинде, саат 12.30 да коргоо күнү жана убактысы катары белгиленсин.

Диссертациялык кеңештин төрайымы,
ю.и.д., профессор

Сабырова К.Ж.

Диссертациялык кеңештин
Окумуштуу катчысы
ю.и.д., доцент

Абдукаримова Н.Э.

ю.и.д., доцент Н.Э. Абдукаримованын кол тамгасын тастыктаймын
Ж. Баласагын атындагы КУУнун КБ башчысы

А.А. Жайнакова

Ж. Баласагын атындагы Кыргыз Улуттук университетинин, Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жана Кыргыз Республикасынын ИИМнин Э.А. Алиев атындагы Академиясынын алдындагы юридика илимдеринин доктору (кандидаты) окумуштуу даражасын ыйгаруу боюнча Д 12.23.668 Диссертациялык кеңешинин **Матамаров Алмаз Нурдунович** 12.00.09 – кылмыш-жаза процесси, криминалистика; ыкчам-издөө ишмердиги адистиги боюнча юридика илимдеринин кандидаты окумуштуу даражасын изденип алуу үчүн **2024-жылдын 16 – мартында №14 протоколу менен** алдын ала коргоо боюнча отурумуна мүчөлөрүнүн **КЕЛҮҮ БАРАГЫ**

Фамилиясы, аты, атасынын аты	Окумуштуулук даражасы, наамы, адистигинин шифры	Жыйынга келгендиги (колу)
1. Сабырова Кундуз Жумадиловна (төрайым)	ю.и.д., профессор 12.00.11	
2. Бердалиев Кайрат Чолпонкулович (төрайымдын орун басары)	ю.и.д. 12.00.11	
3. Абдукаримова Назира Эшмухамедовна (окумуштуу катчы)	ю.и.д., доцент 12.00.08; 12.00.09	
4. Акимжанов Талгат Курманович	ю.и.д., профессор 12.00.08	
5. Алымбеков Бактыбек Маданбекович	ю.и.д., доцент 12.00.11	
6. Базарбаев Алмаз Сатыбалдиевич	ю.и.д., доцент 12.00.09	
7. Бегалиев Ернар Нурланович	ю.и.д., профессор 12.00.09	
8. Джоробекова Арзыгуль Мамаюнусовна	ю.и.д., профессор 12.00.08	
9. Кокоева Алмагул Мухтарбековна	ю.и.д., доцент 12.00.09	
10. Осмоналиев Кайрат Медербекович	ю.и.д., профессор 12.00.08	
11. Токторов Эгемберди Самидинович	ю.и.д., доцент 12.00.09	
12. Шаршеналиев Асанбек Шаршеналиевич	ю.и.д., профессор 12.00.08	
13. Шнарбаев Булатбек Кабдушевич	ю.и.д., доцент 12.00.09	

Катышуучуну ФААА	Иштеген кызматы	Кол тамгасы
	преп.	
	ст. преп.	
	к.ю.н.	

Диссертациялык кенештин окумуштуу катчы,
юридика илимдеринин доктору, доцент

Н.Э. Абдукаримов

Подпись д.ю.н., доцента Абдукаримовой Н.Э. **заверяю**
Начальник УК КНУ им. Ж. Баласагына

А.А. Жайнакова